

Grote dromen beginnen klein

Whitepaper
**Nieuwkomers
& Werk**

20 juni 2024

Dat mijn zoons kleuren-
blind blijven en in hun leven
zich blijven verwonderen
en open blijven staan voor
een ander

Dat alle werkgevers in
Nederland nieuwkomers
met open armen ontvangen

Dat nieuwkomers zich
zo welkom voelen dat
ze zich (en hun *skills*)
vol vertrouwen durven
te laten zien

Voorwoord

Dank voor je deelname aan het event Nieuwkomers & Werk 2024! We vonden het fijn dat je erbij was. Om te zorgen dat je het gevoel van inspiratie waarmee je de middag eindigde, niet kwijtraakt in de waan van de dag, sturen we je graag deze whitepaper. Hierin hebben we een aantal verhalen en artikelen gebundeld, waarvan wij denken dat jij deze interessant vindt. Zie het als *food for thought*, om jou te helpen een stap dichterbij je droom te komen.

We wensen je veel leesplezier!

– *Het team van Refugee Talent Hub*

Inhoud

Hoofd in de wolken,
voeten op de grond

5

14

Wat is jouw grote droom?

Grote dromen: **Energy Skills**

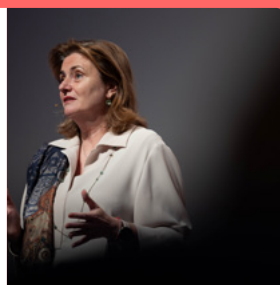
16

22

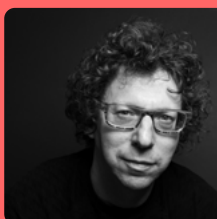
De dromen en verhalen
van nieuwkomers **Fuat,**
Riham en **Girmay**

Een veerkrachtige
samenleving: in gesprek
met **Karien van Gennip**

27

32

Arnon Grunberg over
de staat en zijn grenzen

Hoofd in de wolken, voeten op de grond

Wilma Roozenboom, directeur van Refugee Talent Hub, deelt haar gedachten over onze dromen en ambities, en wat de huidige tijd van ons vraagt.

Grote dromen beginnen klein. Vanaf het moment dat we het thema voor dit publieks-event bedachten, speelt dat liedje van het Klein Orkest door mijn hoofd. *In de wolken* heet het, ook wel bekend als *Water stroomt*. Daarin zit een zinnetje: hoofd in de wolken, voeten op de grond. Dat past bij ons. Dat past *bij mij*.

Want ja, wij dromen. Zeker. De droom van Refugee Talent Hub is een Nederland waarin werkgevers de talenten van vluchtelingen zien en benutten, en vluchtelingen dus de juiste kansen hebben op de arbeidsmarkt. Niet eens zo gek groot, die droom. Zou je denken. Een eerlijke arbeidsmarkt: wie kan daar nou tegen zijn? Maar tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren.

Elke dag horen wij de praktische bezwaren. Van nieuwkomers: opleidingen die niet zijn afgemaakt omdat ze moesten vluchten, de uren van de verplichte inburgeringslessen midden op een werkdag. Taal die geleerd moet worden, diploma's gewaardeerd, netwerken opgebouwd. Van werkgevers: werkinstructies waarvoor Nederlands echt vereist is, lange wachttijden voor het aanvragen van een tewerkstellingsvergunning, vragen over ploegendiensten tijdens de ramadan. Obstakels zien waar ook kansen liggen. Van politici: 'Ik wil wel maar in dit klimaat kan ik dat niet hardop zeggen.' En van de buurman, vrienden, een tante: 'Ik zou best met een nieuwkomer willen kennismaken, maar ik ken er geen en ik ben te druk met mijn eigen leven.'

En we zien wetten, regels, beeldvorming en uitvoeringspraktijk die het moeilijk maken om mee te doen. Jarenlange wachttijden in een azc, jaren van stilstand en dus van achteruitgang van talent: mensen worden nummers, wakkere hoofden worden moe, scherpe geesten raken afgestompt.

'Een eerlijke arbeidsmarkt, wie kan daar nou tegen zijn?'

Een samenspel van obstakels dat het voor nieuwkomers zo ontzettend lastig maakt om werk te vinden; het zogeheten canvas plafond dat moeilijk doordringbaar is.

Dat alles zouden wij graag anders zien. *Crash the ceiling*, we zeiden het vorig jaar op ons publieksevent al. Doorbreek het canvas plafond, al die obstakels kunnen we uit de weg ruimen. Zo moeilijk kan dat toch niet zijn.

Zie de arbeidsparticipatie van de Oekraïners – die meteen aan het werk mogen en met open armen ontvangen werden door zowel algemeen publiek als werkgevers. Zie hoe we omgaan met expats uit Japan of Amerika – ook professionals die toevallig ergens anders geboren zijn, met als groot verschil dat zij de tijd hadden om hun koffer te pakken en diploma's in te scannen, hun vlucht door de werkgever geboekt werd in plaats van halsoverkop ondernomen, en zij met open armen ontvangen worden. Hoe mooi zou het zijn als dat lot ook vluchtelingen ten deel viel.

Dus ja: wij dromen. Maar we zijn niet naïef. Voeten op de grond.

Want de praktijk is namelijk anders. Mensen die vluchten uit Afghanistan, Syrië, Eritrea worden anders bejegend dan Oekraïners en expats. Er worden hen meer obstakels in de weg gelegd.

En daarover blijven wij vanuit Refugee Talent Hub dus zeggen: dat kan anders, die obstakels kunnen weg of we kunnen eromheen. Echt mensen, dat kan vrij eenvoudig. Elke dag zien we de oplossingen. En ook die zijn praktisch.

We zien nieuwkomers die hun opleiding hier afronden of opnieuw doen, met hun werkgever afspraken maken over flexibele werkuren. We zien werkgevers die taalbuddy's op de werkvloer inzetten. Die vooroordelen doorbreken, in de spiegel kijken: als wij zeggen dat we een inclusieve werkgever willen zijn, wat vraagt dat van mij in plaats van van de ander?

We zien de buurman, vrienden, een tante die gewoon iets beter om zich heen kijken. Gebruik maken van de Welcome App of Buddy to Buddy en tijd maken voor De Ander. Uit nieuwsgierigheid en oprechte belangstelling.

We zien praktische oplossingen van politici, die andere argumenten vinden voor hetzelfde doel. Zie [de recente publicatie van SEO Economisch Onderzoek](#) dat dit voorjaar mede door Refugee Talent Hub tot stand kwam – met fijne partners als Refugee Connect, Microsoft, IKEA en anderen. Met als gevolg grote krantenkoppen dat het loont om de belemmeringen voor werk voor asielzoekers op te heffen. Niet alleen dat het menselijk loont, uiteraard, want iedereen snapt dat je van werken blij wordt, maar dat het ook economisch loont: het levert geld op. Concreet: bijna twee miljard aan extra welvaart voor de Nederlandse samenleving, over een periode van tien jaar tijd. (Dat is overigens niet alleen in Nederland zo, in Australië is een [vergelijkbaar onderzoek](#) geweest.)

Het ligt zo enorm voor de hand. Aan het eind van het eerste kwartaal van dit jaar waren er 411.000 openstaande vacatures. En er zijn ongeveer 132.000 vluchtelingen in Nederland – plus bijna 50.000 asielzoekers en ongeveer 100.000 Oekraïners. In totaal 280.000 mensen¹. Een groot deel van hen kan en wil werken. Een no-brainer.

Dus ja, het kan. En het moet.

¹ Bronnen: [CBS](#) en [UNHCR](#)

Dromen delen

Ik doe dit werk nu ruim zes jaar. Dit is het verhaal dat we vaker vertellen. De no-brainer, de obstakels, de manieren om daarmee om te gaan. Anders kijken, talent zien, oplossingen zoeken voor praktische bezwaren. Sowieso ben ik nogal van de praktische aanpak. En ik merk dat ik in de loop der tijd de neiging heb gekregen om steeds meer met de voeten op de grond te blijven staan.

'Er zijn inmiddels ruim 1.200 nieuwkomers via ons aan het werk gegaan en duizenden anderen hebben belangrijke stappen gezet'

Niet te groot dromen, dan raak je de mensen kwijt. Niet te hoog mikken, dan word je voor gek versleten. Dus rustig aan, realistische stappen zetten. Ambities vertalen naar plannen, naar planningen.

En dat werkt hoor, dat werkt prima. Er zijn inmiddels ruim 1.200 nieuwkomers via ons aan het werk gegaan en duizenden anderen hebben met en via ons belangrijke stappen gezet op weg naar die zo felbegeerde baan.

Vorige maand **ging ik op veldreis**. Dat had ik al een jaar in de planning, maar eindelijk kwam het er dan van. Ik wilde uitzoomen, meer horen en zien van de grotere, internationale context van ons werk. En reflecteren, op die grote wereld, op de groeiende impact van Refugee Talent Hub, op onze rol in het geheel, op mijn eigen rol ook. Twee weken lang voerde ik vele mooie gesprekken met gedreven mensen. Met vertegenwoordigers van NGO's, werkgevers, en uiteraard ook met veel vluchtelingen – zowel in Turkije als Griekenland. Mensen met dromen, stuk voor stuk. De ene droom wat groter dan de andere – duizenden mensen begeleiden naar werk, een beetje hulp en vrolijkheid brengen in een vluchtelingenkamp, de oversteek naar Europa maken, de kinderen een waardige toekomst bieden, de dag van morgen halen – maar iedereen zijn eigen droom.

En dat deed mij beseffen dat wij dat ook weer veel meer moeten gaan doen. Zeggen wat onze droom is, en mensen daarin meenemen. Hoog mikken en je niet naar beneden laten halen. Niet rustig aan, maar juist volle vaart vooruit. En ja, realistische stappen zetten, ambities vertalen naar plannen en plannings. Zeker, ook dat. Maar niet *alleen* dat. Ook die droom benoemen.

Bij de viering van onze 1000e baan voor een nieuwkomer, afgelopen november op het hoofdkantoor van Essent, zei ik het al: duizend is mooi, maar het is *just not good enough*. We gaan voor de 100.000. Want er staan zo ontzettend veel nieuwkomers ongewild en onterecht aan de kant in Nederland. Een verhonderdvoudiging van onze impact, in de komende tien jaar. Dat is waar wij op mikken. En dat moeten we vaker hardop zeggen.

Juist nu.

Want als het steeds maar gaat over alle ellende die gepaard gaat met de komst van vluchtelingen naar Nederland, sterker nog: als gedaan wordt alsof alle ellende *het gevolg* is van de komst van vluchtelingen naar Nederland, is de verleiding groot om niks te zeggen. Voor de lieve vrede en de gezelligheid op het verjaardagsfeestje.

Als mensen heel hard roepen dat het er veel te veel zijn, kun je zachtjes mompelen dat dat wel meevalt. Omdat je geen spelbreker wilt zijn, of – nog veel en veel erger – aangezien wilt worden voor linkse naïeveling. Een wereldvreemde idealist, niet serieus te nemen.

Als mensen strooien met getallen en feiten waarvan jij je afvraagt of die wel kloppen, kun je je mond houden omdat je zelf ook misschien niet helemaal weet hoe het exact zit. En te bescheiden bent om dat te laten merken. De sfeer niet wilt verpesten.

Maar je kunt ook wel iets zeggen. Juist voor de lieve vrede en gezelligheid, niet alleen vandaag op het verjaardagsfeestje maar de lieve vrede en gezelligheid op de langere termijn, in Nederland en in Europa. Niet zachtjes mompelen, maar tegengas geven bij onwaarheden. Nieuwsgierig zijn, vragen stellen – ook en *juist* aan mensen die er anders over denken dan jij. Het gesprek aangaan. En ja, uitkomen voor je dromen. Dat ook. Zeggen in welk land we willen wonen.

Een land waarin we mensen zien voor wie ze zijn. Waarin *vertrouwen* de basis is van beleid, niet wantrouwen. Een land waarin het niet uitmaakt waar je vandaan komt, maar wie je bent en wat je wilt zijn. Een land waarin je je niet hoeft in te vechten, maar gastvrij ontvangen wordt en snel hoort of je mag blijven. Een land waarin nieuwkomers worden gewaardeerd als professionals die toevallig ergens anders geboren zijn, als potentiële collega's, werkgevers en werknemers. Als expat die overhaast moest vertrekken uit zijn land van herkomst, maar hier nu is – beschikbaar voor een baan, met al het talent en alle ervaring die hij meebrengt. Een land waarin vluchtelingen de juiste kansen hebben op de arbeidsmarkt.

'Werkgevers: kijk voorbij de huidige beeldvorming en zie wie er voor je staat. Neem talent aan. En spreek je uit. Over hoe het anders kan, over hoe jij het anders wilt'

'Daar, achter dat canvas plafond, daar liggen de kansen. Daar moeten we naartoe, dwars door dat plafond heen'

Dus lieve mensen, een *call to action*.

- Voor de nieuwkomers hier aanwezig: werk aan je Nederlands, bouw een netwerk op, maar bovenal: hou vol en wees welkom. Blijf dromen.
- Werkgevers: kijk voorbij de huidige beeldvorming en zie wie er voor je staat. Neem talent aan. En spreek je uit. Over hoe het anders kan, over hoe jij het anders wilt.
- Alle mensen in mijn netwerk: vertel een ander verhaal. Over mensen zoals jij en ik, ieder met een eigen persoonlijkheid en barstensvol talent. Die gewoon een veilige plek zoeken. En een baan. Die *daarvan* dromen.

Als er een gure wind waait, kun je wegduiken. Of we kunnen samen tegen de wind in stappen. Regenjas aan, gaan met die banaan.

Want daar, *achter* dat canvas plafond, daar liggen de kansen. Daar moeten we naartoe, dwars door dat plafond heen. Droom groot, *reach for the stars*, reik voorbij het plafond. Dromen, onverschrokkenheid en een beetje daadkracht. Dat is wat we nodig hebben.

Dus. Op naar de dromen. Hoofd in de wolken, voeten op de grond, kop in de wind.

Wilma Roozenboom

Directeur Refugee Talent Hub

Dromen die jullie deelden

Een waardevolle
bijdrage leveren aan de
Nederlandse maatschappij

Dat werkgevers en
nieuwkomers elkaar
weten te vinden

Dat elke organisatie of
bedrijf op zijn minst één
keer zegt *Let's give it a try
because it's worth it* als
het gaat om het aannemen
van vluchtelingen

Wat is jouw grote droom?

We vroegen het aan...

Maarten van Panhuis

Initiatiefnemer RefugeeConnect en eigenaar MPeople

'Mijn droom is dat iedereen die rechtmatig in Nederland verblijft een onbeperkte toegang tot de arbeidsmarkt heeft, ongeacht nationaliteit, afkomst of status.'

Valérie van de Luitgaarden

Coördinator Projecten en Programma Team
bij Refugee Talent Hub

'Ik droom van een wereld waarin aan elke tafel plaats is voor diversiteit, waar verschillende smaken en culturen samenkomen en elkaar verrijken. Een wereld waar we delen in plaats van verdelen, waar ieders stem gehoord wordt en bouwen aan een samenleving waarin iedereen zich welkom en gewaardeerd voelt.'

Rob Maas

Recruitment specialist bij IKEA en Meest Invloedrijke
Corporate Recruiter 2023

'Mijn grote droom is dat we een beter dagelijks leven te creëren voor zoveel mogelijk mensen. Dat kan klein en dat kan groot... maar ik zoek het veranderen van de wereld juist in een aaneenschakeling van (op het oog) kleine vriendelijke dingen: een kans geven aan iemand, je netwerk openstellen en een glimlach naar elkaar.'

Dromen die jullie deelden

Dat we elkaar
blijven inspireren

Iedereen een
nieuwkomer als collega

Een wereld waar verschillen
als waardevol worden
gezien, we echt naar elkaar
luisteren en elkaar zien.
Morgen voer ik een oprecht
gesprek met iemand die ik
nog niet ken

Grote dromen: Energy Skills

Manon van Beek, CEO TenneT en bestuursvoorzitter van Refugee Talent Hub, noemde het al in haar verhaal op 20 juni in Utrecht: de energietransitie. Een enorme maatschappelijke uitdaging, o.a. omdat daar minstens 30.000 professionals voor nodig zijn. **Refugee Talent Hub, Alliander, TenneT** en **Enexis** hebben de handen ineengeslagen. In september lanceren we **Energy Skills** officieel; hier alvast een preview.

Energy Skills is een gezamenlijk gecoördineerd voorschakeltraject om nieuwkomers kennis te laten maken met de sector. Zodat zij goed voorbereid, uitgerust met de benodigde skills en kennis, in kunnen stromen in een opleiding. Om vervolgens als technicus of monteur in de energiesector aan de slag te gaan bij één van de netbeheerders of hun aannemers.

Dit is goed voor de persoonlijke toekomst van de individuele nieuwkomer, dit is goed voor de toekomst van onze organisaties, en dit is goed voor de toekomst van de energietransitie. We hebben iedereen nodig om deze complexe opdracht, waar we in Nederland, in Europa en met de wereld, voor staan, te realiseren.

Refugee Talent Hub

Houda Zaït is partnershipmanager bij Refugee Talent Hub.

'Mijn persoonlijke missie is om in samenwerking met werkgevers te leren hoe je de talenten van nieuwkomers het beste kan inzetten en benutten. Dat leer je in eerste instantie door gewoon te beginnen en te doen, daar ga ik helemaal voor!

Dit Energy Skillstraject is een prachtig voorbeeld van hoe we – door samen te werken – meer kunnen bereiken.

Mijn grote droom

Dat bedrijven in Nederland de talenten van mensen met een bi-culturele achtergrond gaan zien en benutten. Ik geloof dat het begint bij het hebben van een openhartig gesprek. Dat is niet altijd even gemakkelijk, want daar waar verschillende culturen samen komen is er ook soms complexiteit of ongemak. Zolang er nieuwsgierigheid in de ander en welwillendheid is om te leren, geloof ik erin dat er verandering kan komen.

Tip voor het bereiken van je dromen

Ga het gewoon doen, zet die eerste stap. Mijn oproep aan alle werkgevers in Nederland is dan ook: neem dat talent aan! Óók als diegene niet helemaal voldoet aan jullie functie-eisen. Kijk al doende wat diegene nodig heeft om volwaardig te kunnen meedraaien en uiteindelijk te kunnen shinen. Ik beloof je: dat geeft ongelooflijk veel verrijking en kennis – voor jouw organisatie én voor je andere medewerkers.

'The best way to learn is by doing'

Houda Zaït (Refugee Talent Hub)

Alliander

Het team Onbenut Arbeidspotentieel heeft als doel om werken bij Alliander toegankelijk te maken voor nieuwe doelgroepen. Denk aan jongeren, zij-instromers, vrouwen (in de techniek) en statushouders. **Stephanie Oomkens**, HR-consultant, en **Alexander Baas**, Product Owner: 'Wij zetten ons in om deze nieuwe groepen te bereiken en aan ons te binden. Om ze te kunnen laten instromen, moet er intern bij Alliander nog een aantal systeemveranderingen worden doorgevoerd. Wij focussen op de realisatie van deze veranderingen.'

Onze grote droom

Stephanie: 'Mijn persoonlijke droom is een arbeidsmarkt waarin iedereen zijn of haar bijdrage kan leveren. Op welke manier dan ook, want ik ben ervan overtuigd dat iedereen iets moois toe kan voegen!' Alexander: 'Mijn persoonlijke droom is dat de mensen met en voor wie ik werk, in hun kracht gaan staan en hun volledig potentieel benutten. Ik hoop dat ze niet afwachten of bang zijn, zich niet laten belemmeren, maar in actie komen. De juiste stappen zetten om hun doelen te bereiken waardoor ze het leven kunnen leiden dat ze willen leven.'

Tips voor het bereiken van je dromen

Stephanie: 'Knip je doel of droom op. Hierdoor kun je in kleinere stappen gemakkelijker je doelen behalen en gemotiveerd blijven. En vier vooral je successen, groot én klein.' Alexander: 'Houd je ogen gericht op je doel. Soms kom je een omweg of tegenvaller tegen, maar verlies je doel niet uit het oog. Uiteindelijk kom je altijd vooruit en dichterbij het realiseren van je droom.'

'De energietransitie is onmogelijk zonder statushouders'

Stephanie Oomkens en Alexander Baas
(Alliander)

'Met energie kan het!'

Marriet Boersma (Enexis)

Enexis

Marriet Boersma werkt aan een organisatiecultuur waar iedere medewerker zichzelf kan zijn en op die manier diens talenten optimaal kan inzetten. 'Ik ben ervan overtuigd dat als je niet met de handrem hoeft te werken, je het beste uit jezelf kan halen en dat we daarmee de energietransitie kunnen versnellen. Binnen Enexis werken steeds meer statushouders.

Ik hoop dat we door onze samenwerking een mooie toekomst kunnen realiseren voor nog meer statushouders in de energietransitie!'

Mijn grote droom

Ik droom van een wereld waarin het niet meer nodig is om initiatieven op het gebied van D&I te ondernemen. Simpelweg omdat iedereen zichzelf kan zijn en gewaardeerd wordt om wie diegene is. Met het programma 'Een Enexis voor iedereen' zetten wij binnen de organisatie stappen om dat in ieder geval binnen Enexis werkelijkheid te laten worden.

Over de energietransitie...

De energietransitie die nu zo hard nodig is, is voor mij gelinkt aan de consumptiemaatschappij waarin wij leven. Niet dat vroeger alles beter was, maar als we op deze weg doorgaan, gaan we het niet redden met ons klimaat. Aan de ene kant moeten we er als netbeheerders alles aan doen om het energienet toe te rusten voor wat er nu en in de toekomst nodig is, en aan de andere kant kunnen en moeten we er ook zelf voor zorgen dat wij met zijn allen minder energie nodig hebben door te consuminderen. Zelf doe ik dit door bewust na te denken of ik iets nieuws nodig heb of niet. Meestal is het antwoord op die vraag nee!

Tip voor het bereiken van je dromen

Niet te lang nadenken en vooral starten met de eerste kleine stap. Misschien een open deur, maar in de praktijk is succes gegarandeerd!

'Kijk over je eigen grenzen heen'

Froukje de Vries (TenneT)

TenneT

Froukje de Vries wilde als kind ontdekkingsreiziger worden, zoals Marco Polo. Ze verdiepte zich in andere culturen en maakte verre reizen. Nu, in haar werkzame leven, houdt ze zich onder andere bezig met diversiteit en inclusie. 'Bij TenneT krijg ik de ruimte om samen met Refugee Talent Hub gelijke kansen te creëren voor iedereen in Nederland. Vanuit die rol kan ik de meeste impact maken en bijdragen aan een groter geheel. En dat vind ik fantastisch!'

Grote dromen beginnen klein

'Het zetten van kleine stappen gaat voor mij over het vermogen om je te kunnen blijven aanpassen. Vanuit die flexibiliteit kun je tot innovatieve oplossingen komen. En dat is een verrijking. Elke tijd brengt nieuwe uitdagingen met zich mee, de kunst is om hierin nieuwe mogelijkheden te zien en kansen te creëren. Vaak vergt dit wel even een tikkie energie om over (je eigen) grenzen heen te kijken.'

Over de energietransitie...

We beschouwen elektriciteit allemaal als vanzelfsprekend, maar denk eens de volgende keer dat je het licht aandoet waar de stroom vandaan komt. TenneT beheert meer dan 25.000 kilometer aan hoogspanningslijnen en -kabels. Ons elektriciteitsnet bouwen we met iedereen voor iedereen. Ons motto is 'we only get there if we all get there'. Met 8.000 werknemers uit meer dan 70 landen zit diversiteit in ons DNA. Bij TenneT dromen we van een CO₂-neutraal Europa in 2050. Dit is een complexe opgave. We geloven in gelijke kansen voor iedereen. We zijn ervan overtuigd dat we alleen met frisse ideeën en nieuwe perspectieven tot innovatieve oplossingen zullen komen.

Tip voor het bereiken van je dromen

Werk samen met collega's binnen je eigen organisatie en daarbuiten.

Dat niemand meer
hoeft te vluchten

Dat iedereen die hier
vandaag aanwezig
was, zich afvraagt wat
diegene persoonlijk
kan doen om de kloof
te overbruggen
(en dat vervolgens ook
gaat doen ;-)

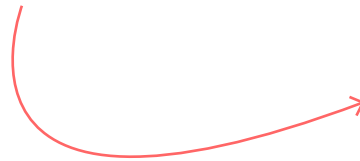
Dat we als eerste
'welkom' zeggen

'Elk doel dat je bereikt, brengt je dichterbij de volgende top'

De dromen en verhalen van nieuwkomers **Fuat Yavuz, Riham Bairamli** en **Girmay Baraki**

'Ik begin aan een nieuw hoofdstuk in mijn zoektocht naar werk, hoopvol voor de toekomst'

Fuat Yavuz

Waarom deze quote?

'Als vluchtelingen zijn wij op een zoektocht. Niet alleen innerlijk, maar ook in een nieuw land. Na het verliezen van veel van wat we hadden, zijn we op zoek om dit terug te krijgen. Een baan vinden is een van de belangrijkste stappen in deze zoektocht. Dit doen we door de taal te leren, nieuwe cursussen te volgen en netwerken op te bouwen. Daarom koos ik voor deze quote.'

Wat is jouw droom?

'Sinds mijn aankomst in Nederland heb ik hard gewerkt om relaties op te bouwen via vrijwilligerswerk en taalcoaches, maar het vinden van een baan blijft uitdagend. Veel werkgevers zoeken native Dutch speakers en ik merk het gebrek aan een netwerk en mentor. Hoewel ik pas zes maanden geleden professioneel ben gaan netwerken na het afronden van mijn IT-cursus, blijft mijn droom een baan vinden in Nederland.'

Wat houd je tegen om deze droom waar te maken?

'Taal en een netwerk. Ondanks mijn Nederlands op B2-niveau, word ik vaak direct afgewezen voor veel vacatures. Het lijkt erop dat veel functies native speakers vereisen. Daarnaast is het netwerk cruciaal. Veel banen worden gevuld voordat ze openbaar worden gemaakt. Omdat ik niet over een voldoende groot netwerk beschik, mis ik deze kansen.'

Grote dromen, kleine stapjes

Ondanks de uitdagingen, blijft Fuat hoopvol: 'In Turkije gaf ik gratis lessen om kansarme kinderen te helpen naar goede scholen te gaan. Hier heb ik in 2,5 jaar een B2-diploma Nederlands behaald, een IT-cursus afgerond en een kind opgevoed tot 1,5 jaar oud. Grote dromen beginnen met kleine stapjes, en elke dag zet ik een stap dichterbij mijn doel.'

'Don't lose hope, as long as you are trying'

Riham Bairamli

Waarom deze quote?

'In Syrië had ik een mooie en betekenisvolle carrière. Ik was actief in de bankensector met vele jaren ervaring. Maar toen moest ik vluchten. Je moet je voorstellen dat je na aankomst in een nieuw land alles opnieuw moet uitvinden. Dat kost tijd, dat is moeilijk. Maar ondanks dat, vind ik dat je moet blijven proberen om er iets moois van te maken.'

'Als ik één droom zou mogen waarmaken, dan zou ik graag mijn studie afmaken'

Hoe begin je?

'Zoals jullie thema van het evenement: groot dromen, klein beginnen. Als je op zoek bent naar werk als nieuwkomer, ga er eens op uit. Kijk of je ergens een stage kunt vinden, zodat je meer leert over de werkomgeving. Voor werkgevers: geef eens een nieuwkomer de kans om bij jouw organisatie op de werkvloer te komen kijken. Als het klikt, kijk dan samen of je een traject kunt uitstippelen. Misschien is er extra ondersteuning en taallessen nodig. Maar dat is niet erg, want je zult merken dat je er een unieke collega voor terugkrijgt.'

Wat is je droom?

'Ik ben nu heel gelukkig met mijn baan bij Ikea. Ik werk daar zelfs samen met mijn man, we hebben het erg naar ons zin. Maar als ik één droom zou mogen waarmaken, dan zou ik graag mijn studie afmaken, die ik ooit in Syrië ben begonnen. Dat lijkt nu ver weg, maar ik blijf hopen. Mijn boodschap: verlies geen hoop, en blijf proberen. Dan zul je zien dat er iets moois ontstaat!'

'We make the future by doing, not waiting'

Girmay Baraki

Waarom deze quote?

'Toen ik jong was, droomde ik ervan om ondernemer te worden. Ik wilde op eigen benen staan. Door te doen, startte ik op vroege leeftijd mijn eigen Software Development bedrijf. Maar toen moest ik vanwege oorlog vluchten uit mijn land. Ook hier, in een nieuw land, is het mijn motto om te 'doen'. Dat is de enige kans om verder te komen.'

'Uiteindelijk, als je de top bereikt, is het uitzicht prachtig'

Wat werd je nieuwe droom?

'Mijn grote droom, toen ik aankwam in Nederland, was het opbouwen van een leven en het vinden van een baan. Dat was niet makkelijk. Door er veel op uit te gaan, evenementen te bezoeken, mijn netwerk te vergroten en mij te verdiepen in de taal en de cultuur, vond ik uiteindelijk mijn droombaan. Ik werk nu sinds een jaar bij Salacia Solutions in Rotterdam als Junior DevOps Engineer. Ik voel me daar ontzettend thuis. Ik heb net te horen gekregen dat ik een vast contract krijg, wat voor mij een mooie mijlpaal is.'

Blijven dromen

Na het bereiken van deze mijlpaal kijkt Girmay vooruit. Girmay is een fanatieke hiker en ziet parallellen tussen integreren in een nieuw land en het beklimmen van een bergtop. 'In het begin weet je niet precies waar je aan begint, maar elke stap brengt je dichterbij de top. Sommige stukken gaan makkelijk, andere stukken zijn zwaar en uitdagend. Maar uiteindelijk, als je de top bereikt, is het uitzicht prachtig. Het geeft je de kracht om verder te dromen en nieuwe doelen te stellen.' Girmay kijkt uit naar nieuwe mijlpalen en blijft dromen. Net als bij een stevige hike, is het belangrijk om door te zetten en te blijven geloven in jezelf. Elk doel dat je bereikt, hoe klein ook, brengt je dichterbij de volgende top.

Een droom is als een glimlach die je aanmoedigt om de volgende stap te zetten

Een samenleving waarin we elkaar aanvullen, mensen en talenten zien – en blij zijn met andere perspectieven. Omdat die ons allemaal sterker maken

Dat ik in een land leer iedereen zich thuisvoelt

Een veerkrachtige samenleving

Ria Yetsenga

Karien van Gennip, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, sprak op ons publieksevenement. Ze daagde ons allemaal uit om kratjes uit te delen en schuttingen af te breken. Van tevoren sprak ik de minister digitaal. Over hoe verrijkend diversiteit is, over talent en dromen. En over haar gedrevenheid om een verschil te maken in de samenleving.

Maatschappelijke betrokkenheid zit er al vroeg in bij de minister; ze kreeg het met de paplepel ingegoten. Haar vader was o.a. actief op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en internationale samenwerking, haar moeder hield zich bezig met het langer actief laten zijn van senioren. Er was thuis dus volop inspiratie om politiek actief te worden. Haar persoonlijke drijfveer is om mensen gelijkwaardige kansen te geven.

Het mooiste aan de politiek? 'Dat iedereen ongelooflijk veel passie heeft voor wat ze doen. En dat je het verschil kunt maken. Soms door wat je zegt, soms door nieuw beleid, of doordat je iemand meekrijgt. Dat geeft heel veel energie.'

Over dromen

'De droom van een nieuwkomer is vaak dat diens kind een betere toekomst tegemoet gaat. Eigen dromen zijn vaak opgegeven. Dat raakt me en ik zou het mooi vinden als we die ouders het gevoel geven dat ze ook weer kunnen dromen. Want wij leven in een land waar we mógen dromen.'

'Mijn droom voor Nederland is een land van verbinding. Een veerkrachtige samenleving die werkt voor iedereen. Waarin mensen elkaar vasthouden en samen bouwen aan een betere samenleving. En dat we – juist doordat we alle vrijheid hebben – ook begrip voor elkaar en voor elkaars dromen blijven houden.'

Integreren is niet eenvoudig

Uit eigen ervaring weet de minister dat integreren niet eenvoudig is. Zelf koos ze er een aantal jaar geleden voor om een periode met haar gezin in Frankrijk te wonen. 'Ik vond het hard werken om te integreren. Ondanks alle hulp die we hadden en de positie waarin we ons bevonden. Het is een interessante balans die je probeert te vinden als nieuwkomer: hoe combineer je beide culturen en behoud je je eigen identiteit? Dat is best ingewikkeld. En dat was dus al best lastig voor mij, terwijl ik er zelf voor had gekozen om in het buitenland te wonen. Niet te vergelijken met de ervaringen van mensen die hebben moeten vluchten natuurlijk.'

'Als nieuwkomer in Nederland heb je een enorme dosis motivatie en doorzettingsvermogen nodig om, ondanks alle barrières die je worden voorgeschoteld als je hier eenmaal bent, je leven op te bouwen. Ik heb veel mensen daarmee zien worstelen, en dat zijn verhalen die je bijblijven. En die je doen beseffen hoe waardevol het is om een netwerk te hebben, om de ongeschreven regels te kennen, om een baan te hebben.'

Waarde van werk

‘Werk is zo belangrijk voor een mens. Het is essentieel voor je integratie. Werk is het beste woordenboek, het geeft zelfvertrouwen en trots, een inkomen, een sociaal netwerk. En het is niet alleen belangrijk voor de nieuwkomer. Diens nieuwe collega’s leren een nieuwkomer kennen en merken dat ze veel te bieden hebben, dat ze een verrijking zijn doordat ze andere gezichtspunten meebrengen. Het zijn mensen met talent: professionals die ergens anders geboren zijn.’

‘De toegevoegde waarde van diversiteit zie je pas echt als je werkt met iemand die anders is. Daardoor krijg je andere inzichten, kijk je anders en op basis van die verschillende invalshoeken neem je als team betere beslissingen. Voor onze samenleving is het belangrijk dat iedereen die toegevoegde waarde ziet. We moeten de samenleving met z’n allen maken. Het is goed dat de 24-weeken regel afgeschaft is. Dat je sneller mag participeren, daar heeft iedereen wat aan: asielzoekers, werkgevers en de samenleving.’

Samenleving

De combinatie van politiek en bedrijfsleven interesseerde de minister al vroeg – en dat is één van de dingen die haar aanspreken in haar huidige rol: ‘De passie en visie in de politiek, is een hele sterke combinatie met de visie en uitvoeringskracht van het bedrijfsleven. Gezamenlijk kun je het verschil maken in de samenleving.’ Zo ziet de minister waardevolle initiatieven voor de arbeidsmarkt bij diverse gemeenten, bij IT-opleidingen, in de zorg en in de energietransitie. ‘Er is zoveel talent onder nieuwkomers; dat talent moet benut worden.’

Als samenleving moet je over je vooroordelen heenstappen, vindt ze. ‘Als iedereen een paar nieuwkomers leert kennen, begrijp je meer van elkaar. Mensen zijn steeds meer geneigd om in hun eigen bubbel te blijven, en ‘de ander’ te beoordelen op basis van de groep waarbij ze denken dat de ander hoort. Dit staat een open gesprek in de weg.’

Integratie is een two-way street

Op mijn vraag wat de minister aan werkgevers en nieuwkomers mee zou willen geven, zegt ze: ‘Als je investeert in mensen, krijg je dat dubbel en dwars terug. Zorg voor een divers team, neem statushouders aan, vrouwen met een zwangerschapswens, 55+-ers, mensen met een niet-Nederlands klinkende achternaam, iemand met autisme... Geloof mij: je krijgt er ongelooflijk veel energie, passie, betrokkenheid en loyaliteit voor terug. En je verrijkt je team en je organisatie.’

‘Tegen nieuwkomers zou ik willen zeggen: investeer in je relatie met dit land. Integratie is een two-way street: de samenleving moet de armen openen, en als nieuwkomer moet je instappen. Leer de taal, leer mensen kennen, toon interesse, wees nieuwsgierig. Het zal vast soms ook tegenzitten, maar laat je niet ontmoedigen. Ga ervoor!’

**Dat niemand een droom
opgeeft omdat die twijfelt
over de uitkomst**

**Dat we kijken hoe we
de wereld leefbaar en
werkbaar voor iedereen
kunnen maken, in plaats
van grenzen op te hogen**

**Een Nederland waar het
werken met nieuwkomers
business as usual wordt**

De staat en zijn grenzen

Arnon Grunberg over fictie en andere werkelijkheden

Why is een dorpje in de woestijn in de Amerikaanse staat Arizona, ongeveer een halfuurtje rijden van de Mexicaanse grens. Twee belangrijke verkeersaders kwamen daar ooit samen in de vorm van een Y, vandaar dat de dorpeelingen hun dorp Y wilde noemen, maar de wet in Arizona schrijft voor dat namen van dorpen of steden tenminste drie letters moeten hebben. Zo werd het Why, een toepasselijke naam voor een dorp waar het leven draait om de nabijgelegen grensovergang, die een halfjaar geleden voor een paar maanden dichtging werd omdat honderden migranten langs de grensmuur een tent begonnen op te zetten, zo berichtte *The New York Times*. De grenspost heet overigens Lukeville, volgens diezelfde krant een piepkleine gemeenschap, bestaande uit een paar belastingvrije winkels en een motel.

'Fictie die voor waar wordt aangenomen, heeft een enorme invloed op de werkelijkheid'

De officiële reden voor de sluiting van de grenspost was dat de grensbewakers zich moesten richten op 'de golf van illegale grensoverschrijdingen', vermoedelijk liet deze golf ze geen tijd meer om legale grensoverschrijdingen in behandeling te nemen.

Illegale en legale grensoverschrijdingen zijn niet per definitie communicerende vaten. Winkeldiefstal verdwijnt ook niet als je de prijzen van de producten drastisch verlaagt, denk aan snoepjes bij de Etos. Wel is het zo dat ook migratie een markt is en als zodanig niet aan de wetten van de markt ontkomt.

De grote motor van migratie is onze behoefte aan goedkope en tegenwoordig ook minder goedkope arbeid. Hein de Haas legt daar met recht in zijn boek *Hoe migratie echt werkt* de nadruk op. Eerder dit jaar stelde een rapport van het Centraal Plan Bureau het minstens zo onomwonden.

Wat de vluchtelingen betreft, en over hen gaat het bovenmatig veel, hun aantal is betrekkelijk gering. Oorlogen produceren altijd extra vluchtelingen, Oekraïne, Syrië, Joegoslavië, maar sinds 1945, toen miljoenen vluchtelingen, niet in de laatste plaats Duitse vluchtelingen, door Europa trokken om noodgedwongen hun geluk elders te beproeven is het qua vluchtelingen eigenlijk betrekkelijk rustig geworden in Europa.

Dit staat in zo'n contrast met de problematisering van de vluchteling, dat wie het discours een beetje volgt begint te denken dat zijn oren hem bedriegen. Waar we het dus over zouden moeten hebben is beeldvorming versus feit, mythe versus werkelijkheid.

Probleem is om te beginnen dat fictie die voor waar wordt aangenomen, enorme invloed op de werkelijkheid heeft. Je zou kunnen zeggen dat we sterven aan fictie, ware het niet dat dat een beetje merkwaardig is voor iemand die zich in de eerste plaats als romanschrijver beschouwt. En toegegeven, soms heeft de fictie ook een reddende functie, of fictie toont een waarheid die de wetenschapper, die zich aan striktere regels moet houden, ontsnapt is.

Ter illustratie: een paar weken geleden hield ik een lezing voor ambtenaren van het ministerie van Justitie & Veiligheid die zich bezighouden met migratie. Een van de ambtenaren stelde mij een vraag over beeldvorming en werkelijkheid. Zij zei: 'Om de zoveel tijd publiceert ik cijfers over overlastbezorgers onder asielzoekers die altijd weer laten zien dat het enorm meevalt met die overlastbezorgers, maar het komt niet aan. Wat doe ik fout?'

Ik antwoordde: 'U doet niets fout. Maar als *De Telegraaf* een foto plaatst op de voorpagina van een incident met een asielzoekende overlastbezorger kan al uw feitenmateriaal de prullenbak in. Dit is hoe het werkt.'

'Open grenzen zijn een utopie, er zullen altijd grenzen zijn. De vraag is hoe wij die grenzen vormgeven'

Het was de Duitse filosoof Hanno Sauer die in zijn boek over moraal schreef dat het zinloos en contraproductief is gelovigen van welke aard dan ook met feitenmateriaal van hun geloof te laten vallen. Hoe uitzinniger de bewering des te hardnekkiger de gelovigen zich eraan vastklampen. Het is de uitzinnigheid die ervoor zorgt dat de gelovigen een gemeenschap kunnen vormen.

Of om het nog simpeler te zeggen: de gedachte dat mensen voortdurend of zelfs het grootste deel van de tijd redelijk en rationeel zijn wordt niet door feiten gesteund.

Achter onze ficties en mythes gaat nog een andere werkelijkheid schuil, namelijk die van de vluchteling zelf die bijvoorbeeld in een Amerikaans grensdorpje tot stilstand komt en daarmee ongewild, het grensdorpje tot stilstand brengt.

Over die werkelijkheid is ook nog wat te zeggen.

Er is vraag naar arbeid, maar er is ook vraag naar het vluchten, zij het als gezegd dat die vraag aanzienlijk minder groot is dan de arbeidsvraag, vluchten is duur, soms erg duur, daarnaast risicovol, dikwijls levensgevaarlijk.

De redenen om te vluchten zijn divers. Maar om als erkende vluchteling door het leven te gaan moet men bewijzen dat men in eigen land het leven niet meer zeker is.

U ziet de perverse prikkels al voor u.

De taak van de diverse naturalisatie- en migratiediensten wereldwijd is om de noodzakelijkheid en geloofwaardigheid van de vluchteling die asiel aanvraagt te wegen. Daarmee proberen zij orde aan te brengen in de grijze zone van het vluchtelingenwezen, het is een poging de landsgrens op een zo eerlijk mogelijke manier door het tentenkamp te trekken, in Lukeville of elders, maar selecteren blijft lastig.

Wie is welkom en wie niet, en waarom.

Binnen moet van buiten worden gescheiden. Het vreemde van het eigene. Open grenzen zijn een utopie, er zullen altijd grenzen zijn. De vraag is hoe wij die grenzen vormgeven.

Hoe poreus moeten onze grenzen zijn? Die vraag is veelzijdig en vermoedelijk ook tegenstrijdig. Hoe poreus moet een grens zijn voor die ophoudt grens te zijn? De vraag impliceert een mate van controle die misschien een illusie is.

'Het centrum zijn wij, in de periferie mogen de zondaars wegrotten. Dat is ruwweg de westerse mentaliteit'

In de Middeleeuwen gingen veel steden 's avonds op slot, verbanning uit de stad gold in sommige gevallen als een acceptabele zij het gruwelijke straf. Het centrum zijn wij, in de periferie mogen de zondaars wegrotten. Dat is ruwweg de westerse mentaliteit, een mentaliteit die ik liever niet koloniaal of postkoloniaal zou willen noemen, al was het maar omdat die woorden beschuldiging en oordeel ineen zijn en daarmee niet het gesprek op gang brengen, maar het einde ervan inluiden.

De tijdens de verkiezingscampagnes veelgehoorde woorden 'grip op migratie' zijn een symptoom van die mentaliteit.

Want waarop moet grip worden gekregen? Op het feit dat sommige mensen in de geboorteloterij een iets minder gunstig lot trokken en een niet-westers paspoort kregen?

Het toeval van de loterij is zou je kunnen zeggen aan absurditeit, maar aan de absurditeiten komt geen eind, zeker niet voor de asielzoeker die zich door een oerwoud van dergelijke absurditeiten, soms goedbedoelde absurditeiten, moet heen worstelen om binnen te komen.

Het wachten is maar een van de vele absurditeiten. Of de vreemdeling zich in Lukeville bevindt of in Ter Apel, hij wacht, al geef ik toe dat de wachttijden kunnen verschillen, en in sommige landen is het hem toegestaan een beetje te werken, waardoor de tijd vermoedelijk iets sneller zal lijken te gaan.

Volgens de IND duurt de asielprocedure 9 maanden tot een jaar. In Amerika is sprake van wachttijden tot 10 jaar. *The Economist*, niet bepaald een links tijdschrift, schreef dat je als vluchteling kunt kiezen uit twee smaken: ze nemen je te grazen of ze nemen je flink te grazen.

Let wel, het weekblad had het over de Amerikaanse overheid, maar ik meen dat iets soortgelijks gezegd kan worden over Europese overheden.

De asielbureaucratie, daar hebben we het over, heeft als lastige bijkomstigheid dat de asielzoekers tijdens het wachten moeten worden opgeslagen in zogenoemde asielzoekerscentra. Het woord 'opgeslagen' is bewust gekozen. Zelfs nadat ze een status hebben gekregen – oftewel, nadat de noodzaak van hun migratie is erkend – moeten sommigen asielzoekers opgeslagen blijven worden omdat er geen huizen beschikbaar zijn. Volgens een recent onderzoek wordt dit huizentekort veroorzaakt door bejaarde Nederlanders die langer in hun eigen huis blijven zitten omdat ze niet kunnen of niet willen worden opgeslagen in een bejaardentehuis. Johan Conijn, bijzonder hoogleraar Woningmarkt aan de Universiteit van Amsterdam, brengt daar tegenin dat alle problemen simpelweg terug te voeren zijn tot 'het feit dat we niet in staat zijn om meer te bouwen'.

Achter de woorden 'niet in staat' kan heel veel schuilgaan. Wat de oorzaken ook zijn, de in- en uitstroom van en naar de verschillende menselijke opslaglocaties raakt verstopt.

Die verstoppingen worden door sommige politici – en we mogen toch aannemen dat hun kiezers het met ze eens zijn – geweten aan de komst van de vreemdeling. Haal de vreemdeling uit het systeem en iedereen kan weer worden opgeslagen. Daar zijn echter geen bewijzen voor.

'Het is niet zozeer de vreemdeling die ons land nodig heeft, wij zijn het die de vreemdeling nodig hebben'

'Door de geschiedenis heen is de vreemdeling altijd een ideale persoon om frustratie en woede op af te reageren, op angst en verlangen op te projecteren'

Ik ben geneigd te zeggen dat het tegenovergestelde het geval is. Het is niet zozeer de vreemdeling die ons land nodig heeft, wij zijn het die de vreemdeling nodig hebben. Goed, een van de informateurs heeft in een interview gezegd dat migratie niets oplost, maar zoals al aangestipt, migratie draagt wel degelijk bij aan tijdelijke oplossingen. En zolang we de onsterfelijkheid niet hebben bereikt zijn alle oplossingen tijdelijk.

De Duitse Bondskanselier Scholz kondigde een halfjaar geleden aan dat Duitsland tienduizenden arbeidsmigranten nodig heeft om de economie draaiende te houden, wetende dat een hele generatie Duitsers binnenkort met pensioen gaat en dat Duitsers, net als andere Europeanen, al heel lang niet genoeg kinderen meer produceren om de bevolking zonder migratie op peil te houden.

Het zijn geen boze machten die ons willen vervangen, geen samenzweerders, wij zijn het zelf, wij willen ons niet voortplanten, of niet genoeg, we nemen liever een hond, ik zeg dit zonder enig waardeoordeel, maar we wensen ook niet te sterven in een leeg land, wij willen liefdevol verzorgd worden, alleen door wie, dat wordt strak de vraag.

Hoe poreus moeten onze grenzen zijn? Die vraag stelde ik zojuist. Wetende dat een gebrek aan porositeit de dood betekent, een te veel aan porositeit de samenleving kan ontworsten.

Hoeveel mensen mag Nederland per jaar binnenlaten? Ik ben geen mensenteller. Deze tekst mag hooguit een antwoord suggereren, allicht een ietwat idealistisch antwoord. Met de kanttekening dat elk idealisme dat geen minimaal respect toont voor de werkelijkheid en de menselijke psychologie gedoemd te ontaarden in sektarisme.

Niet alleen in Nederland maar in vele andere landen is migratie hét thema waarmee de kiezer gemobiliseerd kan worden. Het is verleidelijk de democratie vervolgens te onderwerpen aan dwangverpleging – de kiezer moet tegen zichzelf worden beschermd – maar het resultaat mag niet zijn dat de democratie tijdens die operatie overlijdt. Niet alle middelen zijn geoorloofd om de democratie te redden, de democratie is zelf een middel, geen doel.

The New York Times schrijft hoe de sluiting van de nabijgelegen grensovergang een economische ramp is voor het dorpje Why. Liever armoede dan de vreemdeling. Ook een absurditeit zou ik zeggen.

De angst voor de vreemdeling, en ik begrijp heel goed dat migratie geen onverdeelde zegen is, is in laatste instantie weinig anders dan levensangst.

Men vreest het leven dat nu eenmaal ten dele ongecontroleerd is, chaotisch en soms smerig.

Men denkt het leven te kunnen dressereren als een huisdier. De frustratie dat dat niet lukt moet afvloeien. Door de geschiedenis heen is de vreemdeling, welke dan ook, altijd een ideale persoon om frustratie en woede op af te reageren, op angst en verlangen op te projecteren.

Ik heb geen kant en klare oplossing voor de hier geschetste problematiek. Dat zou hoogmoedig zijn. We weten wel dat vrijwel alle wijzen zelfkennis aanbevelen. Om beter te weten wat ons beangstigt moeten we die angst onderzoeken.

Ik ben een minimalist. Niemand hoeft te staan juichen over migratie. Maar je hoeft ook niet mee te werken aan een beleid waardoor duizenden migranten in de Middellandse Zee verdrinken, een van die plekken waar de humanistische idealen van Europa voor de zoveelste keer worden verraden. We hoeven zo'n beleid niet te ondersteunen. We hoeven zo'n beleid geen grip op migratie te noemen.

Wie verandering wil aanbrengen, wie de markt die migratie ook is wil begrijpen moet om te beginnen feit en fictie van elkaar leren scheiden. Misschien zijn wij daartoe in staat. Misschien.

Dromen die jullie deelden

Dat ieder bedrijf in Nederland minstens één statushouder in dienst heeft

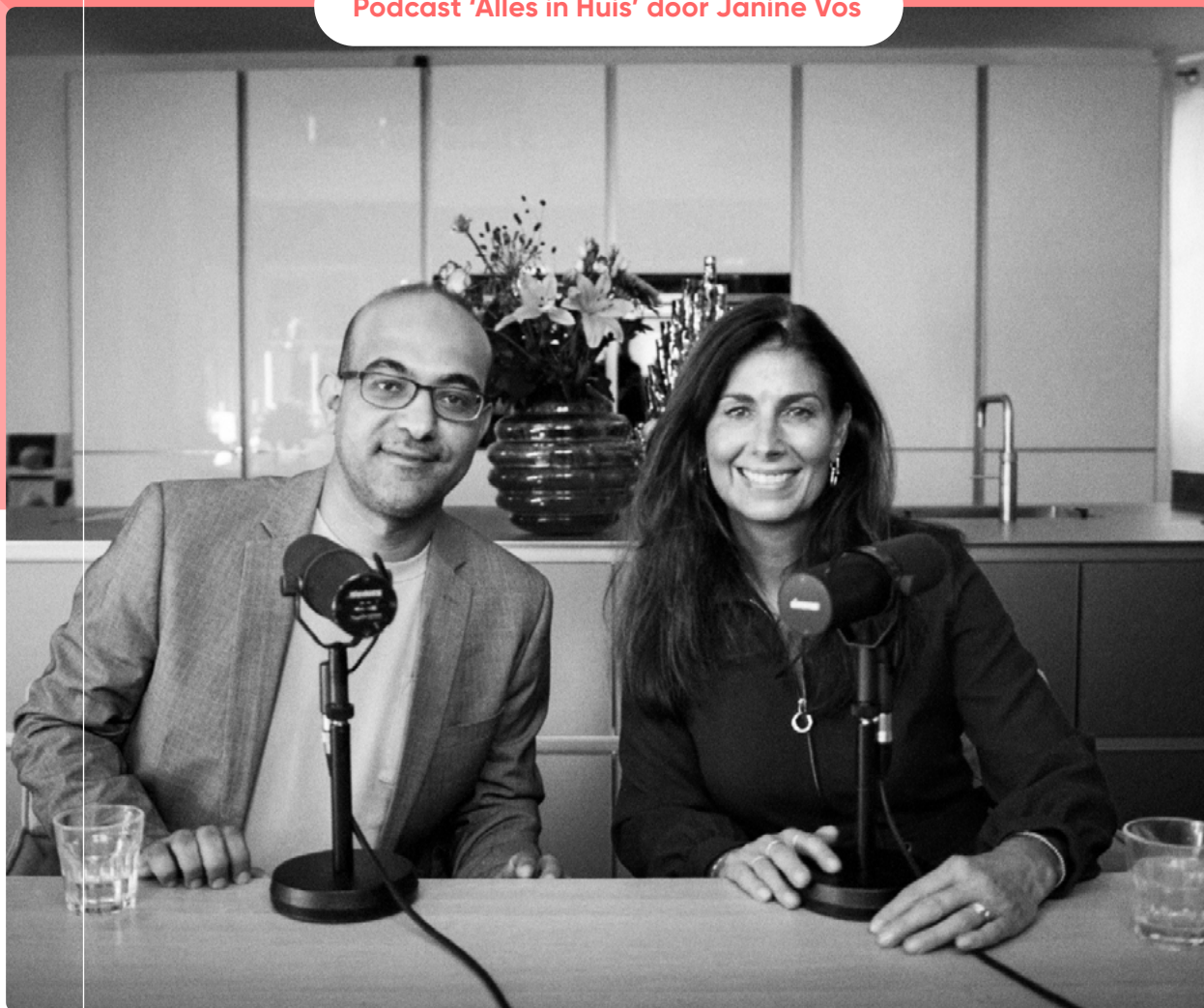
Dat iedereen gelijke kansen heeft in Nederland, en dat er wordt gekeken naar de kwaliteiten van een persoon, niet naar hun afkomst

Dat we in onze organisatie ook met nieuwkomers gaan werken

Podcast 'Alles in Huis' door Janine Vos

Luistertip

Ali over zijn tweede leven in Nederland en bij Rabobank

Beluister de podcast via [deze link](#) of scan de QR-code

De mentale gezondheid van mijn naasten ondersteunen. Mijn stap morgen: 2 berichtjes sturen

Dat je met elke naam dezelfde dromen kunt waarmaken

Mensen met verschillende denkwijzen kunnen verbinden. Mensen in hun kracht zetten

Blijf dromen... en doen!

Welke stap
zet jij morgen?

refugeetalenthub.com

